

ARSENIE BOCA, CĂRAREA ÎMPĂRĂȚIEI. PARTICULARITĂȚI MORFOSINTACTICE*

A. Particularități morfologice

I. Utilizarea locuțiunilor verbale

O particularitate a textului pe care îl propunem spre analiză constă în frecvența întrebuințare de către autor a *structurilor analitice la nivel morfologic*, de tip *locuțiune verbală* (în lucrarea de față, vom face referire, de asemenea, la tipuri de *structuri analitice la nivel de flexiune* și la un tip de *structură analitică la nivel sintactic*). Oferim câteva exemple de locuțiuni verbale excerptate din textul *Cărării Împărăției* (Boca 2006):

„Prin urmare, calea mântuirii e chiar cărarea pe care a mers Dumnezeu Însuși ca om adevărat, *făcându-ni-se pildă* întru toate” (p. 14);

„De aceea Dumnezeu îngăduie să vină asupra lor amăgiri puternice, ca *să dea crezământ* minciunii și *să cadă sub osândă* toți cei ce n-au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea” (p. 15);

„Căci până acum nelegiuitul a scornit peste 800 de secte, luntri sau biserici minci-noase, în care pe mulți îi *ia de minte* și-i duce cu el” (p. 15);

„Poate că, pentru vreun gând rău asupra vieții sale, el la vreme își *aduce aminte*, sub formă de necuviință, greșeala ce era s-o faci asupra-i” (p. 46);

„În vremea noastră circulă multe cărți care cuprind comunicări de dincolo. Aceste comunicări, mai ales cele care se dau pe sine a fi din partea sfinților sau chiar ale Mântuitorului Însuși, fără voie ne conduc la comparația lor cu Sfintele Evanghelii. La o atare confruntare *se dau de gol*” (p. 75);

„Calitatea literară, fondul, înălțimea gândirii, totul *dau de gol* un fals nerușinat și ne-maipomenit de îndrăzneț, pe care nu cred să-l poată face sufletele celor mutați de la noi, ci numai tatăl minciunii și hristoșii mincinoși” (p. 75);

„Și Eu *îmi voi aduce aminte* de legământul Meu cu părinții lor, și de pământ *Îmi voi aduce aminte*” (p. 94);

„Mulțime de oameni însă nici *grijă n-au* de cuvintele chemării acesteia, oricât le-ar vedea cu ochii și ar trece prin ele” (p. 97);

„Asta, până nu-i află prima spărtură a minții, de la care apoi toate meșteșugurile vicleanului trebuie *să-și dea arama pe față*” (p. 184);

„Dacă socotim datoria părinților de a-și supraveghea și de a-și preveni copiii, la vreme, despre aceste noutăți gingașe, firește că răspunderea căderilor nu rămâne numai în seama copiilor, sau a lui Dumnezeu, ci părinții *au să dea seama*.” (p. 241).

* Lucrarea de față face parte dintr-un studiu mai amplu, *Arsenie Boca, Cărarea Împărăției, Particularități morfosintactice și retorico-pragmatice* (vezi AUI, LX, 2014, p. 61–90).

II. Diateza

Am selectat, din cadrul textului cărții, structurile analitice la nivel de la flexiune, care reprezintă concretizarea, în planul expresiei și în cel al conținutului, a diverse valori din cadrul diatezelor:

1. Activă

1.a. valoarea obiectivă (verbe active pronominale obiective):

„[...] astfel, *arătându-se* nemulțumit, nu primește decât bâta” (p. 19);

„Sufletul însă care *se mântuiește* este acela care nu mai trăiește pentru sine, ci pentru Dumnezeu” (p. 24);

„Viața și dragostea lui întregă este numai Dumnezeu, care-l face să uite de sine, iar când revine în lumea aceasta, *se urăște* pe sine” (p. 24);

„*Nu ne propovăduim* pe noi, ci Dumnezeu *Se propovăduiește* prin noi, singurul care are dreptul să *Se propovăduiască* pe Sine, fiind în stare să ne mântuiască” (p. 89).

1.b. Valoarea posesivă (verbe active pronominale posesive):

„[...] cei ce *și-au adunat* și *și-au strămutat* unite toate puterile făpturii lor de la lume și vicii spre Dumnezeu, aceștia sunt cei ce au biruit lumea și pe ei înșiși” (p. 24);

„Biserica e datoare să-și cruțe fiii de ispita căderii între tâlharii cei de duh; de aceea oprește lucrul acesta și-și *previne* credincioșii cu sfatul Sfântului Pavel, dat Tesalonicenilor, iscoditori și ei de taine” (p.76);

„Trebuie să-i prinzi momeala pe care a înghițit-o și care, de cele mai adesea, e căderea la laude, cu care tatăl minciunii *și-a mângâiat* pruncul iubirii de sine, pe care l-a clocit cu atâta osârdie cel amăgit de minte” (p. 184).

2. Reflexivă

2.a. Valoarea impersonală¹:

„Căci multe din cele ce ni *se întâmplă*, ni *se întâmplă* spre îndrumarea noastră” (p. 19);

„Mai înainte de a se zidi omul și cele văzute, în lumea nevăzută a îngerilor, *s-a întâmplat* o nebună noutate: Lucifer și ceata sa au vrut să fie ei mai presus de Dumnezeu” (p. 132);

„*S-a întâmplat* că lucruri clare ca lumina zilei să fie înțelese de oameni cu totul pe dos” (p. 209);

„Înțelegem, prin urmare, cum *se face* că s-a întunecat Dumnezeu așa de tare în ochii păcătoșilor, încât aceștia ajung de bună credință, în răutatea necredinței care i-a cuprins și li *se pare* că abia acum au ajuns la «adevăr»” (p. 87).

¹ În GALR2005 (vol. II, p. 159), se vorbește, în cadrul construcțiilor reflexive, despre valoarea *impersonal-pasivă*. Se încadrează în această valoare următoarele exemple excerptate din textul propus spre analiză: „De aceea *se zice* că în orice hotărâre avem libertatea voinței, adică putința de-a alege ce vrem” (p. 177–178); „*Se vede* că, de la o vreme, nu se mai mulțumea să rămână simplu săpaș de rând, ci și-a pus în minte necuviința de-a intra în tainele din viața buruienilor” (p. 214).

2.b. Valoarea dinamică:

„Preoția Bisericii urmărește ca nici unul din fiii Tatălui să nu se învrăjbească în sine însuși, sau să se rupă din obște și din dragostea lui Hristos” (p. 17);

„Bunătatea ta îi arde, și se trudesce să te scoată de vină cu tot felul de ponoase” (p. 18);

„[...] iar dacă scapă de aceste bucurii mincinoase, dăruindu-le Dumnezeu în schimb adevărate bucurii duhovnicești, cad în primejdie de a se îndrăgosti așa de tare de propriul lor suflet, pentru faptul că se face curat, încât sufletele lor se sting și se pierd” (p. 24).

3. Pasivă

Diateza pasivă are, în textul analizat, două forme:

3.1. Pasivul reflexiv, formă a diatezei pasive în cadrul căreia complementul de agent nu este, de obicei, exprimat:

„Cu tot dinadinsul se atrage luarea aminte ca toată lupta aceasta să nu se ducă fără îndrumarea unui duhovnic iscusit” (p. 22).

3.2. Pasivul format din verbul auxiliar a fi + participiul verbului de conjugat², formă însoțită sau nu de complementul de agent:

„Unii s-au învrednicit încă de aici să petreacă nevăzut cu sfinții, să fie cercetați de Maica Domnului și de Puteri cerești și chiar pe Domnul să-l vadă” (p. 18);

„Iată prima ispitire prin plăcere: diavolul L-a creat om, văzându-L pe El mărturisit la Botez de Tatăl și primind, ca om, pe Duhul înrudit, din ceruri, și mergând în pustie ca să fie ispitit de el” (p. 28);

„Iar pentru că a luat femeia altuia, și femeia sa va fi luată de alții dinaintea ochilor săi” (p. 41);

„Aci vorbim numai despre necazurile vieții de pe urma păcatelor și care, prin usturierea lor, au darul să fie crezute de cel ce trece prin ele” (p. 89);

„Dumnezeu îi prevenise pe mai marii templului prin vedenia lui Zaharia proorocul, ca să ia aminte, că și ei vor fi ispitiți” (p. 31);

„În această luptă încă suntem scutiți prin rânduiala dumnezeiască de a-l vedea în toată firoasa lui prezență” (p. 33);

„Ea a fost creată pentru ca să se bucure de bunătatea dumnezeiască” (p. 131).

III. Infinitivul

Infinitivul are o frecvență relativ mare, în textul analizat, Arsenie Boca utilizând timpul prezent al modului infinitiv, în numeroasele definiții pe care le propune și în variate teoretizări:

² În GALR (2005, vol. II, p. 137), se vorbește și despre un așa-zis *pasiv lexical* (numit și *pasiv cu marcă zero*), care „are în vedere formele verbului, toate provenind de la verbele tranzitive, caracterizate prin includerea trăsăturii [+ Pasiv] ca trăsătură semantică inerentă, fără nicio marcă pasivă exterioară”. Am identificat în Boca 2006 următoarele asemenea tipuri: „*Blestemat* de ei, se purta cu îndelungă răbdare” (p. 31); „Ființa ei, *dată* în toate lucrurile care o alcătuiesc, de la primul mineral până la înger, e o ființă împărțită” (p. 131).

„Gândul acesta iată cum îl exprimă Sf. Maxim Mărturisitorul, definind virtutea răbdării: «A sta neclintit în împrejurări aspre și a răbda relele; a aștepta sfârșitul ispitirii și a nu da drumul iuțimii la întâmplare; a nu vorbi neînțelept, nici a gândi ceva din cele ce nu se cuvin unui închinător al lui Dumnezeu»” (p. 19);

„A nu admite existența personală a îngerilor căzuți și a nu recunoaște influența lor asupra vieții sufletului, asupra minții cu deosebire, dovedește fie un raționalism sec și trufaș, fie o ignoranță a suficienței de sine. A admite răul ca pe un principiu paralel binelui înseamnă că ne cufundăm în adâncuri neguroase de istorie, când n-aveam o revelație precisă și deplină a realităților spirituale” (p. 25);

„A nu avea gânduri e tot așa de cu neputință, ca și a crede că poți opri vântul, dar, cu orânduire dumnezeiască, vin și vremuri fără furtună” (p. 200);

„A ajunge la o explicație, în cazul nostru, e tot una cu o cufundare în infinitul mic viu, precum în materia moartă, avem infinitul mic, electronul, care nu mai e materie, ci energie” (p. 219);

„A nu ști și a recunoaște aceasta nu e totdeauna o vinovăție – uneori e chiar virtute; însă a ști puțin și a face gâlceavă că știi totul asta e descalificare și rușine, și totdeauna o vinovăție” (p. 233);

„A nu lucra cu valorile, în sensul în care le-a rostuit Dumnezeu, înseamnă a ieși din ierarhie și a face anarhie” (p. 279–280);

„A-l găsi în tine pe Hristos, Cel cu Cruce, temelia ta dumnezeiască, și a clădi pe ea viața ta, a dezvolta viața lui Hristos în viața ta, asta e învierea ta din morți, înainte de învierea cea de obște” (p. 327).

IV. Viitorul

În urma analizei întreprinse, am observat că sunt utilizate, în textul propus spre analiză, mai multe forme de viitor:

1. Forma cu verbul auxiliar *a vrea* la prezent urmat de infinitivul prezent al verbului de conjugat:

„[...] iar dacă nu ne împăcăm cu pârâșul acesta, câtă vreme suntem cu el pe cale, drumeți prin viața aceasta, avem cuvântul lui Dumnezeu că El *va asculta* pâra și-i *va da dreptate* și ne *va băga* în chinurile iadului” (p. 87).

2. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la prezent urmat de infinitivul prezent al verbului de conjugat³:

„Și fiindcă *avem de a trece* peste șerpi și peste scorpia și peste toată puterea vrăjmașă, iar noi nu suntem decât numai oameni, Iisus Cel cu cruce ne ajută, dăruindu-ne din persoana și viața Sa cele trebuitoare, dar mai presus de firea noastră.” (p. 27);

„Noi muritorii însă *n-avem de a începe* lupta de la arătarea fățișă și personală a protivnicului;” (p. 32);

„Prin darul libertății voinței *avem a sui* de la chip la asemănare” (p. 178);

³ C. Frâncu consideră că există un viitor cu structura *am a cânta*, care are „o pronunțată valoare modală, exprimând probabilitatea sau posibilitatea” (Frâncu 2009, p. 117).

„Revelația *n-are a ține pas* cu vremea; nu e cazul adaptării Bisericii la spiritul timpului întrucât toate științele trebuie să ajungă la ce a revelat Dumnezeu” (p. 210);

„Darul libertății voinței ni l-a dat Dumnezeu, ca pe o mare cinste, și prin el *avem a spori* până la măsuri dumnezeiești” (p. 178).

3. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la prezent urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat⁴:

„Proorocul, sau văzătorul înainte al celor ce *au să vie* de la Dumnezeu, i-a făcut înțeleasă legea care atârnă peste fărâdelege” (p. 40).

4. Forma cu verbul auxiliar *a avea* la imperfect urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat⁵:

„David era o icoană de mai înainte a lui Iisus, ce *avea să vie* (p. 52);

„Iar pe biata minte, de unde – după fire – *avea să fie* oglindirea sau răsfrângerea lui Dumnezeu, tronul lui Dumnezeu în om, locul Său cel sfânt, fie că o întunecă afumând-o cu mândria, fie că o aprinde să stea împotriva adevărului, sau într-alte chipuri o sfărâmă și pune într-însa urâciunea pustiirii sau idolul (ideea fixă a) păcatului” (p. 136);

„Mintea, fiind o putere arzătoare, ca una ce *avea să sălășuiască* într-însa pe Dumnezeu, care încă este foc arzător, acum născocoște și aprinde plăcerile trupului, ea însăși fiind reținută astfel în legătură pătimasă cu simțurile!” (p. 213);

„Îmbinarea caracterelor roșu și alb *avea să se cheme* conjuncție; iar desfacerea elementelor în generațiile următoare *avea să se cheme* disjuncție” (p. 215).

5. Forma cu verbul auxiliar *a vrea* urmat de conjunctivul prezent al verbului de conjugat⁶:

„Atunci a ieșit Lot și a grăit cu ginerii săi și le-a zis: «Sculați-vă și ieșiți din locul acesta, că *va să piardă* Domnul cetatea». Ginerilor însă li s-a părut că Lot glumește” (p. 120);

⁴ C. Frâncu este de părere că acest tip de viitor este rezultat din „forma de tipul *am a cânta*, prin înlocuirea infinitivului prin conjunctiv” (*ibidem*, p.115).

⁵ În GALR 2005 (vol. I, p. 441) se vorbește despre „o construcție perifrastică alcătuită din verbul *a avea* (cu paradigmă completă de imperfect) și conjunctivul prezent al verbului care redă procesul comunicat: *aveam să vin, aveai să vii, avea să vină, aveam să venim, aveai să veniți, aveau să vină*. Această construcție exprimă posterioritatea (ca și viitorul), având însă o distribuție limitată – apare doar în context cu verbe cu timpul de referință «trecut», de aceea este denumită și *viitorul în trecut*”. Primesc valoare de viitor, în textul analizat, și unele structuri analitice la nivel sintactic (predicat complex), alcătuite din verbul semiauxiliar de modalitate *a avea* la perfect compus/viitor I urmat de verbul principal la conjunctiv prezent: „Cel ce socotește așadar că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrătește când e lovit – mai ales dacă e conștient de păcatul său – nici nu învinovățește pe acela prin care i-a venit încercarea, căci fie prin acela fie prin altul, el *a avut să bea* paharul judecăților dumnezeiești” (Boca 2006, p. 19); „Lăsându-i Dumnezeu în voile lor, iată pe bătrânii poporului, ei, cei datori cu cunoștința, înscriindu-se la o datorie grea, pe care *vor avea să o ispășească* împreună și rege, și popor” (*ibidem*, p. 57).

⁶ Referitor la construcția *a vrea* + conjunctivul prezent, C. Frâncu afirmă că aceasta este frecventă în textele dintre 1521 și 1640 și că „primește și valoare de viitor” (Frâncu 2009, p. 117).

„Satana nu e definitiv biruit pe pământ; abia în împărăția ce *va să vie* oamenii nu se mai însoară și nu se mai mărită” (p. 156).

6. Forma alcătuită din viitorul I al verbului auxiliar *a fi* urmat de participiul verbului de conjugat (viitorul anterior)⁷:

„De aceea au și zis Părinții, mângâindu-i pe oameni: «Că păcătos ca un drac de-ai fi, nu deznădăjdui de puterea lui Dumnezeu», fiindcă oricine, care în primejdie de moarte fiind va chema numele lui Dumnezeu, își va mântui sufletul, căci în ce-1 *va fi aflat* moartea în aceea va fi în veci” (p. 102).

V. Postpunerea auxiliarului și a cliticului⁸

Postpunerea auxiliarului și a cliticului se întâlnesc și în textul lui Arsenie Boca, și, cel mai frecvent, așa cum este firesc, în fragmentele din Sfânta Scriptură, preluate spre ilustrarea ideilor⁹:

1. În fragmentele din Sfânta Scriptură:

„Înțelepți-te-voi și-ți voi arăta calea pe care trebuie să mergi; sfătuitoarea ta voi fi și ochiul meu va fi asupra ta” (p. 49);

„Căutat-am pe Domnul și m-a auzit și din toate necazurile m-a izbăvit” (p. 50);

„Ridicându-Și Iisus ochii spre cer a grăit: Părinte, *sosit-a* ceasul! Preamărește pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preamărească” (p. 83);

„Căuta-voi spre voi și vă voi binecuvânta; roditori vă voi face, vă voi înmulți și voi fi statornic în legământul Meu cu voi” (p. 91);

„Îndrepta-Mi-voi fața Mea asupra voastră și veți cădea înaintea vrăjmașilor voștri; ei vor domni peste voi și veți fugi, când nimeni nu vă va prizoni” (p. 91);

⁷ Am întâlnit, în textul analizat, și forma de *prezumtiv perfect*, omonimă cu cea a viitorului anterior: „Cuvântul acesta rămâne adevărat chiar dacă Dumnezeu ar fi făcut numai prima celulă vie și în ea ar fi comprimat toate posibilitățile ulterioare de dezvoltare, până la formele prezente și viitoare, încă nebănuite de noi. Dacă *va fi fost* creația așa, Dumnezeu e cu atât mai mare” (p. 235–236).

⁸ Referitor la postpunerea cliticelor pronominale și a auxiliarului (în limba română veche), Gabriela Pană Dindelegan (2003, p. 139) își exprimă opinia potrivit căreia „în limba veche, construcții de tipul: *făcut-am*, *spusu-ți-l-am*, *închinare-aș*, *pedepsi-l-voi*, cu cliticul postpus/cu cliticile pronominale postpuse și cu auxiliarul postpus sunt curente”. Se afirmă, în literatura de specialitate, de asemenea, că „în latină și în primele faze ale limbilor romanice se obișnuia a pune întâi cuvântul accentuat și apoi pe cel neaccentuat (o conjuncție, adverb sau un pronume aton)” (Frâncu 1982, p. 83). După cum a arătat W. Meyer-Lübke (*apud* Frâncu 1982, p. 83), „pronumele personale atone erau întotdeauna enclitice în latină și în alte limbi indoeuropene, situație păstrată de limbile romanice în faza lor primitivă”; se menționează, de asemenea, că „în româna veche din secolul al XVI-lea encliza pronumelor atone era foarte frecventă atât în textele bisericești, cât și în documentele particulare” (Frâncu 1982, p. 83). Referindu-se la formele de perfect compus cu auxiliarul postpus din limba română veche (1521–1640), C. Frâncu este de părere că „auxiliarul perfectului compus era postpus participiului la început de frază sau de propoziție, căci regula topicii vechi românești și romanice nu admitea începerea unei structuri sintactice cu un element neaccentuat” (Frâncu 2009, p. 113).

⁹ Citatele din Sfânta Scriptură au fost preluate de către Arsenie Boca din ediția 1936 a Sfintei Scripturi și din ediția 1939, tradusă de Vasile Radu și Gala Galaction (Boca 2006, p. 345).

„*Trimis-le-ai* Duhul Tău cel bun, ca să-i înțeleptească, n-ai lipsit gura lor de mana Ta, și setea le-ai stâmpărat-o cu apă” (p. 95);

„*Părutu-s-a* în ochii celor nepricepuți că dreptii sunt morți cu desăvârșire și ieșirea lor din lume e o mare pedeapsă” (p. 111).

2. În fragmente din textul lui Arsenie Boca:

„În vremea aceea Samuil *trimis a fost* de Domnul către Saul să-i spună [...]” (p. 58);

„Atunci *vedea-vor* pe Cel ce L-au răstignit, venind pe nori, cu putere și cu mărire multă” (p. 126).

VI. Ocurența formelor iotacizate¹⁰:

„Luăm ca gând de ajutor în darea răspunsului voința lui Dumnezeu, care urmărește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului *să vie*” (p. 110);

„Cum să poată veni, ei care știu totul, ei care stăpânesc peste oameni, *să vie* în genunchi înaintea unui simplu preot și să-și înșire toate fărădelegile și necazurile lor?!” (p. 114);

„Iar al treilea e botezul sângelui, care, dacă se întâmplă *să vie* necăutat de noi, de asemenea ne spală toate păcatele, mai ales dacă ne-a venit din hotărâta mărturisire a lui Dumnezeu, Cel în Treime închinat, și a Sfintei Sale Biserici” (p. 115);

„Ceilalți însă vor sta să-și dea sufletul de groază și de așteptarea celor pornite *să vie* peste lume, căci Tăriile Cerului vor fi zguduite” (p. 126).

VII. Utilizarea frecventă a pronumelui de întărire și a adjectivului pronominal de întărire:

De remarcat, în țesătura textului analizat, cele două modalități de întrebuițare a segmentului lingvistic de întărire, și anume, cea pronominală și cea adjectivală¹¹:

„E Sfânta Liturghie, sau Jertfa cea de-a pururi, despre care a grăit Domnul prin Daniil și apoi *Însuși* ne-a învățat” (p. 123);

„Atunci, în zilele acelea înfricoșate, pe pământ și în tot trupul, *Însuși* Dumnezeu-Cuvântul vine să-i cheme pe oameni, pentru cea din urmă oară, însă nu la pocăință, ci la judecată” (p. 126);

„Adică și rațiunea noastră primește o deschidere de orizont la nivelul cu care Dumnezeu *însuși* vede finalitatea creației Sale” (p. 147).

¹⁰ C. Frâncu (2009, p. 94) consemnează utilizarea formei *să vie*, alături cea a formei *să vinie* (formă iotacizată cu *î* păstrat), concluzionând că „formele refăcute cu *n* apar alături de cele iotacizate, formele iotacizate fiind mai frecvente”.

¹¹ D. Irimia (1997, p. 111) nu este de acord cu susținerea existenței unor corespondente adjectivale ale pronumelui de întărire, deoarece „specificul lor semantic nu rezultă din caracterizarea unui obiect”, ci din „identificarea acestuia cu sine însuși”. Ca atare, lingvistul amintit consideră adjectivale pronominale de întărire „pronume cu întrebuițare adjectivală”.

B. Particularități sintactice

Sintaxa propoziției

I. Predicatul complex

În cadrul structurilor analitice, la nivel sintactic, care se constituie în diverse tipuri de *predicatul complex*, am identificat, în textul analizat, „predicatul complex cu operator copulativ”, „predicatul complex cu operator aspectual” și „predicatul complex cu operator modal” (GALR 2005, vol. II, p. 255).

1. Predicatul complex cu operator copulativ:

„Aceștia, sau lumea, îți iartă orice ticăloșie ai face, oricât ai îndărăpta cu sufletul, dar nu te iartă nicidecum să le-o iei un pas înainte și *să te faci mai bun*” (p. 18);

„Prin urmare, nicidecum să nu uităm că *ostași* ai lui Dumnezeu *suntem*” (p. 20);

„E lucru știut că sistemul nostru nervos, răvășit de atâtea vicii săvârșite de noi sau de un șir întreg de părinți înaintași, nu suportă impresii prea tari, ca peste toate acestea *să rămână sănătos*” (p. 32);

„Oamenii aceștia, care boleau de răi ce erau și care nu pricepeau nimic din dumnezeirea Mântuitorului, *reprezintă* acea *coalțiție* a veninului sufletesc contra Mântuitorului” (p. 53);

„De-acu, după oarecare școală a rătăcirii, când încrederea îi va fi câștigată desăvârșit și-i va fi întărită, prin potriviri de semne prevestite *ajunge încrezut* în sine și în hristosul lui, încât și moarte de om e în stare să facă, întemeindu-se pe Scriptură” (p. 184).

2. Predicatul complex cu operator aspectual

Predicatul complex care include verbele semiauxiliare de aspect are, în textul *Cărării împărăției*, următoarea structură: verbele semiauxiliare de aspect *a sta*, *a începe* la prezent sau perfect simplu indicativ + verbul ce reprezintă „suportul semantic” (GALR 2005, vol. II, p. 235) la modul conjunctiv, timpul prezent:

„Înțelegem de aici, că atâta vreme cât ținem păcatele nemărturisite, ascunse cu voia, atâta vreme atârână pedeapsa lor asupra noastră, ca o sabie care *stă să cadă* peste viața noastră” (p. 42);

„În casa regelui, între ceilalți fii ai săi, *incepe să vie* ispite peste ispite” (p. 43);

„Odată și odată *incepe să strige* la noi, pârându-ne înaintea lui Dumnezeu și înaintea noastră de toate fărădelegile făcute” (p. 87);

„Dumnezeu ne caută, ne cheamă, ne strigă, dar dacă nu vrem să înțelegem, *incepe să ne urmărească* cu primejdii și năpaste” (p. 102);

„Astfel, pe când regele trecea plângând, un om oarecare, ca din senin, *incepu să arunce* cu pietre după el și după tot poporul [...]” (p. 44).

3. Predicat complex cu operator modal

Am identificat, în textul propus spre analiză, predicate complexe alcătuite din semiauxiliarele de modalitate *a putea* și *a trebui*. Verbul semiauxiliar de modalitate *a putea* intră în distribuție, în cadrul predicatului complex, cu verbul ce reprezintă „suportul semantic” la modul infinitiv, timpul prezent, diateza activă:

„[...] căci altfel *nu putem muri* nouă înșine ca să viem lui Dumnezeu” (p. 23);

„Bucuria neînfrânată, chiar cea pentru daruri cu adevărat duhovnicești, te *poate face* să uiți că încă n-ai ieșit cu totul din împărăția ispitelor” (p. 24);

„*Nu putem rămâne* decât uimiți de dragostea pentru înțelepciunea și iubirea lui Dumnezeu, personificate în Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul” (p. 35);

„Ca mărturii netrebnice îi știm dragostea cu care ne iubește El, dar nimic de pe pământ *n-o poate spune*” (p. 35);

„Unul ca acesta trăiește ca un dezlegat de viață și nici o urgie a vremii *nu-i poate face* nimic, decât a-l desăvârși, lămurindu-l ca aurul” (p. 35);

„Pe cale mântuirii nimeni *nu poate merge* singur de nu se va lăsa condus de mâna nevăzută a Mântuitorului, prin preoții Bisericii, slujitorii Săi văzuți” (p. 39);

„Înainte lui Dumnezeu *poate greși* chiar și un popor întreg” (p. 56);

„Nu, asta mândria *n-o poate face*, să vie de bună voie la smerenie” (p. 114);

„Însă, cine nu pășește la ea, *nu poate trece* mai departe spre culmile desăvârșirii” (p. 163).

Am identificat, în țesătura textului analizat, predicate complexe alcătuite din verbul semiauxiliar de modalitate *a putea* + verbul ce reprezintă „suportul semantic” la diateza pasivă, cu verbul auxiliar *a fi* la modul infinitiv, timpul prezent:

„Glasul conștiinței însă, fiind și capătul lui Dumnezeu din fiii Săi, prin firea sa, *nu va putea fi înăbușit* mereu, toată vremea vieții noastre pământești” (p. 87);

„Această modificare a funcției instinctelor, când nu e păstrată în starea lor originală, *poate fi făcută* în două sensuri opuse: înspre dereglarea lor, când devin patimi, și, în sens opus, înspre convertirea sau sublimarea lor, prin virtute, prin luptă metodică, prin nevoință” (p. 151).

În *Cărarea împărăției*, am identificat și predicate complexe construite cu ajutorul semiauxiliarului de modalitate *a trebui* + verbul ce reprezintă „suportul semantic” la participiu pasiv¹²:

„Aceste porunci, care rezumă Scriptura, *trebuie păzite* împotriva cuiva, care vrea să le surpe, *trebuie apărute, trebuie trăite* în ciuda firii și a unui potrivnic, altfel nu ne mântuim.” (p. 27);

„*Trebuie trecute* vămile, rușinând încă de aici, de pe pământ, pe vameșii văzduhului, ca la mutarea noastră dincolo, cunoscând ei focul dumnezeiesc ce a ars lucrurile lor din

¹² D. Irimia (1997, p. 372) numește tipul de predicat alcătuit din semiauxiliarul de modalitate *a trebui* + un participiu pasiv „predicat dezvoltat”.

noi, să nu ne poată opri cu vreo datorie neplătită din vremea de acum, vreme rânduită încercărilor” (p. 54);

„Aci se stabilește, se reflectă, uneori cu iuțea de clipă, ce *trebuie făcut*” (p. 153);

„Prin urmare, ostaș al lui Hristos, lupta *trebuie dată* grabnic și după lege” (p. 174).

II. Elipsa verbului predicat¹³

Reducând redundanța textului, Arsenie Boca omite să exprime verbul *a fi*:

„Înșelăciunea e și mai vădită, întrucât oricare din hristoșii mincinoși, luat în parte, nu e fiul Tatălui; *dovadă* că nu-și lasă ucenicii să zică «Tatăl nostru», deși scrie: «Așa să vă rugați»” (p. 15);

„Apoi, oricare dintre hristoșii mincinoși, luat în parte, nu e fiul Sfintei Fecioare, *dovadă* că-și învață ucenicii să zică rău de Maica Domnului” (p. 16);

„*Rar* să găsești un om care să dea sens religios morții, adică s-o aștepte cu bucurie ca pe-o izbăvire sigură din împărăția păcatului” (p. 101).

III. Atributul substantival construit cu prepoziția-morfem a genitivului *a*

Am identificat, în textul analizat, substantive comune precedate de prepoziția *a*, marcă a cazului genitiv prepozițional. Substantivele precedate de prepoziția-morfem *a* intră în distribuție cu numerale cu valoare adjectivală sau cu adjective ce exprimă cuantificarea:

„Iar precum că de pe pământ se suie pricina păcatelor strigătoare la cer și că din cer coboară răspunsul, avem mărturia îngerilor, trimiși la Lot în Sodoma, în chipul *a doi oameni*, căci sodomia locuitorilor striga la cer și chinuia sufletul dreptului” (p. 119);

„Biserica lui Hristos e sobornicească, adică stă pe temelia celor șapte soboare *a toată lumea* și, prin furtunile istoriei, e cârmuită nevăzut de Mântuitorul Însuși” (p. 16).

IV. Complementului direct simplu și dublu exprimat

În textul *Cărării împărăției*, alternează complementul direct simplu exprimat (fără dublarea sa cu formele atone ale pronumelui personal) cu cel dublu exprimat:

„Nu după Scripturi au răstignit ei *pe Dumnezeu?*” (p. 16);

„Nebunul însă roagă *pe Dumnezeu* să-l miluiască” (p. 19);

„E bine de observat că Iisus Hristos, întrupat în om adevărat, a biruit *pe diavolul* ca om, iar nu ca Dumnezeu” (p. 28);

„Unii s-au învrednicit încă de aici să petreacă nevăzut cu sfinții, să fie cercetați de Maica Domnului și de Puteri cerești și chiar *pe Domnul* să-l vadă” (p. 18).

¹³ Elipsa a fost definită în literatura de specialitate ca fiind „omiterea unor elemente necesare, din punct de vedere gramatical sau lexical, pe care vorbitorii le au în minte, fără să fi fost exprimate mai înainte” (Stati 1967, p. 188).

V. Circumstanțialul de excepție construit cu locuțiunile prepoziționale *fără numai și afară de*

Cele mai frecvente mărci cu care este construit circumstanțialul de excepție, în textul pe care-l analizăm, sunt locuțiunile prepoziționale *fără numai și afară de*:

„Ascultarea aceasta stinge personalitatea de pe planul lumii și, dacă e ceva de capul ascultătorului, toată înzestrarea lui se preschimbă în sfințenie, pe care, de multe ori, se poate întâmpla să n-o știe nimeni *fără numai Dumnezeu*” (p. 199);

„După cuvântul Sfinților: toată strădania diavolului aceasta era și este ca să desfacă dragostea sufletului nostru de Dumnezeu și s-o lege de orice altceva, *afară de Dumnezeu*” (p. 135).

VI. Circumstanțialul de relație construit cu locuțiunea prepozițională *cât despre*

O caracteristică a textului *Cărării Împărăției* este utilizarea locuțiunii prepoziționale *cât despre*, marcă a circumstanțialului de relație:

„*Cât despre patimi*, singura lor avuție, prin nevoință cea de bunăvoie, au risipit-o, au ajuns săraci și s-au făcut ca un crin în pustie” (p. 201);

„Mult necaz s-a întâmplat între oameni de pe urma neînțelegerii în cuvinte. Nu toți înțeleg prin același cuvânt, același lucru. *Cât despre gânduri*, neînțelegerea e și mai mare” (p. 209).

VII. Predicativul suplimentar:

Funcția sintactică numită de către GALR 2005 (vol. II, p. 295) „predicativ suplimentar” este exprimată, la nivelul propoziției, în textul analizat, prin verbe la modul gerunziu și prin adjective propriu-zise:

„El umblă nevăzut de oamenii cu ochi de lut, *căutând* mereu pe frații Săi, *pândind și alergând* după fiecare ins” (p. 35);

„Tălmăcesc greșit, strâmbă adevărul și se propovăduiesc din Scripturi, mai mult pe ei înșiși decât pe Dumnezeu, *mergând* grăbit spre cea mai de pe urmă sfărâmare și sărire a minții” (p. 190);

„Ei umblă *răcnind* și caută pe cineva să-i vadă și să-i asculte” (p. 196);

„*Neascultători*, oamenii tari de cap și betegi la minte de fumul mândriei, nu au parte de darurile sfatului” (p. 66);

„Având aceștia iubire fără minte pe care vor să o cinstească cu daruri mai presus de fire, Dumnezeu îngăduie duhului rău să-i amăgească desăvârșit ca pe unii ce îndrăznesc să se apropie de Dumnezeu, *necurați* la inimă. (p. 183).

Sintaxa Frazei

VIII. Propoziția subiectivă

În textul la care facem referire, propoziția subiectivă apare cu frecvență mare, fiind introdusă fie prin *pronume relativ simplă*, fie prin *pronume relativ compus*:

1. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ simplu:

„*Cine are darul dragostei, al răbdării și al gândului smerit, în vremea de luptă – dacă luptă după lege, iar legea este dragostea – poate vedea lucruri minunate, întoarceri neașteptate la Dumnezeu*” (p. 20);

„*Cine ține la viața lui o va pierde; iar cine-și pierde viața lui pentru Mine, va găsi-o*” (p. 23);

„De aceea zic, *cine vrea să vadă pe Domnul în veacul fără de sfârșit, după înviere, trebuie să meargă cu El toată calea, iar nu numai până la un loc, sau numai până la o vreme*” (p. 27).

2. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ compus¹⁴:

„*Cel ce socotește așadar* că pentru una din acestea i-a venit încercarea, nu se răzvrățește când e lovit” (p. 19);

„*Cei ce biruie lumea* nu sunt nicidecum o adunare de neputincioși, o turmă de inactivi, oricât s-ar părea răbdarea răului o slăbiciune a binelui, ci ei sunt ostașii Împăratului care, prin răbdarea Crucii, a biruit nu numai lumea, ci și toată stăpânirea morții” (p. 21);

„*Cei ce, prin darul lui Dumnezeu, se izbăvesc și de legăturile dinăuntru ale iubirii de sine*, se poartă și se mărturisesc pe ei înșiși străini și călători aici pe pământ” (p. 23).

3. Propoziția subiectivă introdusă prin pronume relativ compus, cu subiect reluat în propoziția care include verbul regent

Observăm că, în paginile *Cărării Împărăției*, pot fi identificate propoziții subiective introduse prin pronume relative compuse. Aceste propoziții subiective au corespondent, în propoziția principală ce conține verbul regent, un pronume demonstrativ anaforic coreferent, cu funcția de subiect (subiect reluat, deci dublat)¹⁵:

„*Cel ce nu primește întâmplările* care îl depărtează de patimi, *acela* fuge de ceea ce nu trebuie să fugă” (p. 102);

„Prin urmare, în vremea năvălirii patimilor, *cel ce-și închide vitejește simțurile și leapădă cu totul mișcările naturale ale minții îndreptate spre cercetarea celor din afară, acela* a astupat asemenea lui Ezechia izvoarele de apă care sunt în afara cetății și a oprit râul care trecea prin mijlocul cetății” (p. 171);

„*Cei ce nu urmăresc în viața aceasta nimic mai mult decât să fie fericiți în lume și tihniți în trup, aceștia* n-au război cu diavolul: pe aceștia îi are fără de război” (p. 173);

¹⁴ Pronumele relative compuse *cel ce* și *cei ce* sunt folosite, în text, cu valoare generală, fiind echivalente cu pronumele relativ simplu *cine*. Între pronumele relative care introduc propoziții subiective, în limba veche, C. Frâncu amintește și pronumele relativ compus *cela ce* (Frâncu 2009, p. 206).

¹⁵ Abordând problema subiectului dublat (dublu exprimat), GALR 2005 (vol. II, p. 334) ia în discuție și tiparul care „cuprinde o sursă referențială, reluată, la distanță, după intercalarea uneia sau a mai multor propoziții, de un pronume demonstrativ anaforic (*acela*)”. C. Frâncu (2009, p. 206) subliniază faptul că „o caracteristică a subiectivelor introduse prin pronumele relative este aceea că ele sunt reluate în regentă prin pronume personale sau demonstrative”. Preluând termenul din literatura românească de specialitate, C. Frâncu consideră că este potrivit să numim acest tip de propoziții „subiective apozitive”.

„*Cei ce-și întorc mânia și pofta de la cele de aici, unde altfel ar fi zăcătorit în contra firii, aceia scapă de bărbatul sau de femeia dintr-înșii și vin la starea unui suflet de fecioară*” (p. 201).

IX. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală

Cu o frecvență mare se întâlnește în text propoziția secundară subordonată circumstanțială de cauză introdusă prin jonctivul subordonator *căci*. Printre mărcile ce introduc propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală, în textul analizat, amintim conjuncțiile subordonatoare *căci*, *întrucât* și *fiindcă*:

1. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția *căci*:

„Și totuși n-am scăpat de curse, *căci sunt unii* care-și curățesc sufletul de patimi prin multe osteneți – și sufletul are patimile lui: părerea, slava deșartă și mândria” (p. 24);

„Căci răbdarea răului, iertarea fraților și rugăciunea în ascuns au mare putere înaintea lui Dumnezeu, *căci pentru ele biruie El în locul omului, întorcând spre bine cele pornite de la lume cu răutate*” (p. 20);

„Chip de umilință desăvârșită ne-a dat Mântuitorul pe cruce: El, Fiul și slava Tatălui, Dumnezeu adevărat, nu s-a împotrivit, ci a primit să treacă prin cea mai de pe urmă umilire cu puțință pe pământ, *căci știa* ce putere are umilința” (p. 53);

„Și nu le trebuie protivnicilor pustiire mai mare în lucrăturile lor, decât răbdarea cu dragoste a necazurilor, *căci ea arde datoriile noastre și toată strădania lor*” (p. 54);

„Răul, nimicul, păcatul, diavolul nu sunt subiecte sănătoase de gândire, *căci îmbolnăvesc mintea prin asociație de idei*” (p. 78);

„Dar sufletul nu s-a întunecat de tot, *căci a mai rămas conștiința, ca o stea* ce nu s-a stins de pe cerul Raiului [...]” (p. 134).

2. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția *întrucât*:

„Căci tot cel ce urăște din invidie și ponegrește cu răutate pe cel ce e mai tare în nevoițele virtuților și mai bogat în cuvântul cunoștinței dumnezeiești e un Saul chinuit de duhul cel rău, *întrucât nu suferă faima și fericirea celui mai bun în virtute și cunoștință*, ci se înfurie cu atât mai tare cu cât nu-l poate ucide pe binefăcător” (p. 60);

„Deci forța instinctelor – forțele oarbe ale firii, altfel în serviciul vieții rânduite –, crește când degenerază în patimi, *întrucât ele au slăbit stavila cenzurii rațiunii*, iar de acum caută să o surpe cu totul și lumina conștiinței să o stingă” (p. 154).

3. Propoziția secundară subordonată circumstanțială cauzală introdusă prin conjuncția *fiindcă*:

„Căci pofta cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, *fiindcă nu se supune legii lui Dumnezeu*, și nici nu poate” (p. 21).

X. Propoziția și fraza apozitivă

În privința realizărilor funcției sintactice de apozitie, la nivelul frazei și al textului, în cadrul textului propus spre analiză, scoatem în evidență frecvența mare cu care apare, în țesătura textului *Cărării Împărăției*, propoziția și fraza apozitivă, primind, uneori, una dintre mărcile funcției sintactice de apozitie, reprezentată de adverbul explicativ *anume*

1. Propoziția apozitivă:

„El așteaptă ușurarea bolii numai într-un singur fel: *să-l vadă prăbușindu-se pe unul din cei invidiați*” (p. 51);

„Din când în când se arată între oameni cât ascultă Dumnezeu de sfinți, când arde într-înșii iubirea de oameni și voiesc să-i scape de vreo mare nedreptate năpăstuită peste dânșii: *ei cer de la Dumnezeu mărturia celui de dincolo de mormânt*” (p. 68).

2. Fraza apozitivă:

„Dumnezeu a făcut totul din partea Sa, *anume: S-a micșorat pe Sine și S-a făcut om adevărat, întru totul asemănându-Se nouă, afară de păcat, ca să ne arate cărarea cu lucrul și cu persoana Sa*” (p. 26);

„Asta era osteneala proorocului: *să lucreze cum va ști pocăința din adânc a popoului, ca să vie de la fața lui Dumnezeu cale milostivă de îndreptare, vremuri de reînviore, iar nu osândă și urgie mare*” (p. 58);

„Cum se ajunge la nebunie e ușor de priceput: *fiecare ședință se poate face numai dacă toți cei din adunare se învoiesc să împrumute din ei o anumită putere nervoasă, trebuitoare spiritului de dincolo, care scrie sau vorbește printr-unul din cei adunați*” (p. 68);

„Trebuie să știm toți supușii împărăției că suntem făpturi cerești, trimise vremelnice în corturi pământești spre o mare probă și *anume: să vedem și să se vadă încotro înclinăm cu inima și mintea, și înspre ce înclinăm aceea să avem pentru totdeauna*” (p. 86);

„O altă taină a lui Dumnezeu e și aceasta: *Nu pedepsește toată răutatea tuturor, aici, și numaidecât; precum nici nu slăvește bunătatea tuturor, aici, și numaidecât*” (p. 112);

„Deci, ori că răsplătește, ori că nu răsplătește, fie binele, fie răul, un lucru e sigur: *că vine o răsplată sigură și veșnică și că biruiește binele asupra răutății*” (p. 113);

„Deci vremea de luptă are o mare cumpănă, și *anume: dacă mintea nu-și aduce aminte cu credință de „Doamne Iisuse...” i se întâmplă că încuviințează momeala vrăjmașului*” (p. 177).

XI. Frecvența utilizare a propozițiilor circumstanțiale cu un anumit specific: conjuncțiile sau locuțiunile conjuncționale care le introduc au corelative în propoziția care include verbul regent

O trăsătură pertinentă a textului de care ne ocupăm este cea care se referă la frecvența utilizare a propozițiilor circumstanțiale *cantitative (de măsură) progresi-*

ve, de mod propriu-zise, condiționale, de excepție, de cauză, consecutive, de timp, concesive cu un anumit specific: *conjunțiile* sau *locuțiunile conjuncționale* care introduc aceste tipuri de propoziții circumstanțiale au *corelative* în propoziția care include verbul regent:

1. Circumstanțiale cantitative (de măsură) progresive:

„*Cu cât* cineva stă mai sus pe scara răspunderilor obștești, *cu atât* îi poartă și Dumnezeu o iubire și o grijă mai mare” (p. 43);

„*Cu cât* invidiosul are parte de mari binefaceri, *cu atât* mai tare fierbe de ciudă, *mai mult* se supără și se mânie” (p. 52);

„*Pe cât* știm cât de mare este Samuil între sfinți și de condamnabilă e fascinația magiei, *pe atât* sunt de convins că, în acea stare de odihnă completă în care se afla Samuil, n-a putut, nici cu voie, nici fără voie, să treacă peste prăpastia care-i separă pe cei răi de cei buni; fără voie, nu, întrucât ar însemna că s-ar fi permis diavolului să treacă el acea prăpastie și să mute pe acel sfânt prooroc din mijlocul cetei celor sfinți în alt loc” (p. 73);

„*Cu cât* cineva e mai incapabil de-a acționa, *cu atât* devine mai înverșunată văpaia dorințelor, pentru că echilibrul între vise și practica de fiecare zi se rupe tot mai mult...” (p. 166);

„*Pe măsură ce* sporește într-însul lumina dumnezeiască a cunoștinței de sine, *pe aceeași măsură* vede câtă stricăciune i-a făcut vremea închisă în necunoștința de sine” (p. 202);

„Căci, *cu cât* se silea firea să dăinuiească în viața aceasta, prin naștere, *cu atât* se strângea pe sine mai mult în lanțul legii păcatului, sporindu-se și moartea” (p. 212–213);

„*Cu cât* notele diferențiale sunt mai accentuate, *cu atât* avem de-a face cu un caracter mai agresiv” (p. 243).

2. Circumstanțiale de mod propriu-zise:

„*Precum* plăcerea e dascălul păcatelor, *așa* durerea e dascălul înțelepciunii” (p. 49);

„Iar, pe de altă parte, *precum* nu se află vrajbă în Dumnezeu, *așa* să nu se afle nici între cei ce-L au pe El ca temelie a vieții” (p. 85);

„*Cum* Îl văd *așa* mă vede – așa simt că mă vede – vedere deodată dinspre două părți” (p. 87);

„*Precum* Taina pocăinței sau mărturisirea este judecata milostivă a lui Dumnezeu, ascunsă sub chip smerit, și iubitorii de smerenie dau de darul acesta, *asemenea* și Sfânta Jertfă a Mântuitorului, din Sfânta Liturghie, ascunde, iarăși sub chip smerit, o taină a ocârmuirii lumii” (p. 123);

„*Precum* Taina Pocăinței e un dar al Cerului, sub chip smerit, pentru mântuirea fiecărui suflet în parte, *așa* Sfânta Liturghie, marea taină, ascunsă iarăși sub chip smerit, mântuiește lumea [...]” (p. 124);

„**Precum** nu se apropie îngerii buni de sufletul ce s-a dat pierzării, **asa** nu se apropie îngerii răi de sufletele sfinților care, într-o stare de contemplație, se suie la Dumnezeu ca un șuvoi de foc” (p. 311).

3. Circumstanțiale condiționale:

„Ba chiar **prin aceea** știm că Dumnezeu are grijă de noi, **dacă** vom avea necazuri” (p. 55);

„[...] **dacă** nu urmăm așa, ci încălcăm viața noastră în toate fărădelegile și spurcăciunile, care îndrăcesc și sufletul și trupul și o ducem așa vreme îndelungată, **atunci** Dumnezeu se desface din viața noastră” (p. 98);

„**Dacă** oamenii totuși nu se întorc de la rele, nici după asprimea necazurilor, **atunci** vin peste întunecata lume necazuri mai presus de fire” (p. 119);

„Căci, **de** n-ai îndemânare către socoteala aceasta, **atunci** darului vederii tale i se arată un hristos mincinos și urechii tale îi va grăi Satana, care se va da pe sine «Hristos» și te va amăgi desăvârșit” (p. 196).

4. Circumstanțiale de excepție:

„De fapt, ei sunt închiși și legați la minte cu un vâl de întuneric care nu se rupe **altfel**, **decât** numai **când** le izbești păcatele peste obraz” (p. 58).

5. Circumstanțiale de cauză:

„Cuvântul acestei ocârmuirii a lui Dumnezeu nu l-a ascultat regele; și **de aceea** s-a supărat Dumnezeu și i-a părut rău că l-a pus rege, **căci** nu i-a împlinit porunca întocmai, **cuvântul** care arcuia voia Sa peste veacuri, și „acum” atingea din nou pe oameni” (p. 60).

6. Circumstanțiale consecutive:

„Creștinii – cu numele – din pricina înmulțirii fărădelegilor care sting Duhul, **asa** se vor slăbi la minte, **încât** de frică mulți se vor lepăda de Hristos și vor primi toată voia rea și vor gusta toată răutatea răului, «căci credința nu este a tuturor»” (p. 121);

„Sfânta Predanie zice că **atâta** a plâns Petru și s-a pocăit, **încât** lacrimile tăiaseră brazde în obrazii săi” (p. 193).

7. Circumstanțiale de timp:

„**Când** ajungem la cunoștința a ceea ce suntem de fapt, că avem o înrudire cu Dumnezeu, că locuiește chiar în structura noastră spirituală, că suntem în pragul liberei alegeri a unei concepții de viață de care să ne ținem chiar de n-om fi pe placul lumii, **atunci** Dumnezeu aprinde candela și luminează toată viața noastră cu concepția creștină despre lume și viață” (p. 148);

„**Când** în om se întărește această alternativă, a trupului, care acaparează pentru sine și forțele naturale ale sufletului, mintea – conștiința chiar –, **atunci** războiul nevăzut între binele și răul din om ia o formă clinică, psihanalitică” (p. 152).

8. Circumstanțiale concesive:

„*Deși* trăim o vreme îmbrăcați de lumea aceasta, *totuși* ni se întâmplă clipe când fratele vis și sora moarte ne dau târcoale și ne despică făptura în două” (p. 305).

XII. Modelul sintactic *Trebuie* + *că*

Este de remarcat, în cadrul sintaxei textului avut în vedere, ocurența modelului sintactic format din verbul *a trebui* + conjuncția *că*:

„Ar fi interesant de știut întocmai ce înțelegeau Sfinții Părinți când își disciplinau ucenicii, deprinzându-i să-și aibă neconținut sufletul întreg acolo unde le era și trupul și să se împotrivescă răpirii minții afară din trup. *Trebuie că aci e ceva mai mult decât simpla împrăștiere a fanteziei*, care, nestăpănită, multă slăbire aduce” (p. 70);

„Iar dacă sunt câte unii răi, fără leac și nu pătesc nimic din necazurile oamenilor, *trebuie că i-a lepădat Dumnezeu* și-i lasă să se desăvârșească în rele, ca să-și ia osândă veșnică – precum s-a spus la cele pentru Saul” (p. 112).

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- AUI = „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza»” din Iași, serie nouă, secțiunea III, e. Lingvistică, Iași, I, 1960 și urm.
 Boca 2006 = Arsenie Boca, *Cărarea Împărăției*. Ediția a V-a, îngrijită de preot conf. dr. Simion Todoran și monahia Zamfira Constantinescu, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, Deva, 2006, 358 p.
 Frâncu 1982 = Constantin Frâncu, *Formele verbale și pronominale cu i-protetic în limba română*, în „Dacoromania, Jahrbuch für östliche Latinität” (Freiburg i. Br.), V, 1982.
 Frâncu 2009 = Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1521–1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2009.
 GALR 2005 = *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005.
 Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași, 1997.
 Pană Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, Editura Humanitas Educational, București, 2003.
 Stati 1967 = Sorin Stati, *Teorie și metodă în sintaxă*, Editura Academiei R.P.R., București, 1967.

ARSENIE BOCA, CĂRAREA ÎMPĂRĂȚIEI. MORPHOLOGIC AND SYNTACTIC CHARACTERISTICS (Abstract)

Cărarea Împărăției was written by Arsenie Boca, between 1946 and 1949, being continuously “polished” during these years, as Monahia Zamfira Constantinescu declares in her work *Notă asupra ediției I (Note on the First Edition)*. I used The Fifth Edition of the book, the Priest Conf. Dr. Simion Todoran and Monahia Zamfira Constantinescu edition, Deva, 2006, Publishing of the Romanian Saint Orthodox Episcopate of Arad, 358 pages. In *Notă asupra ediției I*, it’s mentioned that the quotations from the Holy Scripture were given by Arsenie Boca according to the 1936 edition of the Holy Scripture and the 1939 edition translated by the Priests Prof. Vasile Radu and Gala Galaction. Our

study highlights and analyse the main *morphologic, syntactic* particularities of Arsenie Boca's book, *Cărarea Împărăției*.

Cuvinte-cheie: *particularități morfologice, particularități sintactice, Cărarea Împărăției, Arsenie Boca.*

Keywords: *morphologic particularities, syntactic particularities, Cărarea Împărăției, Arsenie Boca.*

*Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”
Facultatea de Litere
Iași, B-dul Carol I, 11
lumicarasu@yahoo.com*